

Yhteenveto

Tartuntatautilain
kokonaisuudistuksen
sidosryhmätyöpajat

joulukuu 2023–huhtikuu 2024

1. Työpaja

Pandemia 1: Elinkeinotoiminta ja työ

Aika: 18.12.2023 klo 9-16

Paikka: kh. Paja, Mariankatu 9

Osallistujia oli seuraavista organisaatioista:

[tähän](#)

Ensimmäisen työpajan tavoitteet

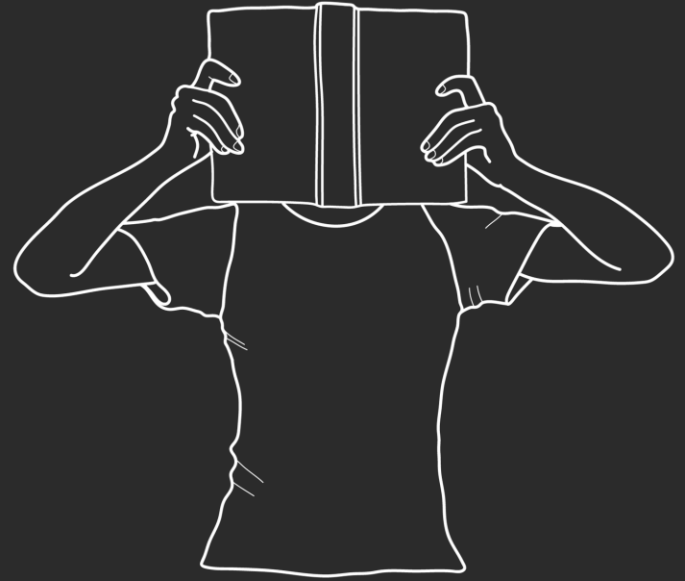
Työpajassa keräsimme tietoa, kokemuksia ja näkemyksiä eri alojen elinkeinotoimijoilta. Tämän tiedon pohjalta tartuntatautilainsäädäntöä lähdetään uudistamaan seuraavien kahden vuoden aikana.

Ensimmäisessä työpajassa pyrimme luomaan yhteistä ymmärrystä seuraavista teemoista:

1. Mitä tartuntatautilain uudistaminen tarkoittaa ja mitä sillä tavoitellaan.
2. Millaisilla toimenpiteillä tartuntatautien leviämistä ehkäistään kolmessa eri skenaariossa.
3. Millaisia vaikutuksia toimenpiteillä on asiakkaisiin, työntekijöihin, työnantajiin, ympäristöön ja elinkeinon harjoittamiseen yleisesti.

Toimenpiteet

Jokaisessa pienryhmässä kirjattiin, millaisia tartuntatautien leviämistä ehkäiseviä toimenpiteitä osallistujien toimialoilla olisi mahdollista tehdä eri skenaarioissa. Toimenpiteet asetettiin nelikenttään sen mukaan, oliko toimenpide helppo vai vaikea toteuttaa ja millaisia vaikutuksia sillä olisi elinkeinotoimintaan. Punaisille lapuille kirjattiin ensimmäisen, keltaisille toisen ja vihreille kolmannen skenaarion toimenpiteet.

Skenaario 1: Valmius ja varautuminen tartuntatautiuhkiin

Rokotukset: Tarjotaan rokotuksia riskiryhmille ja työterveydessä, kannustetaan ottamaan rokotuksia, rokotusten ottamista helpotetaan (esim. maksuttomuus)

Viestintä ja tiedottaminen: tietoisuuskampanjat tautien torjunnan keinoista (maskit, käsi- ja yskimishygienia), säännölliset kampanjat, suositetaan sairastamaan kotona, media antaa oikeaa tietoa

Tilat: varmistetaan käsihygienia ja ilmanvaihto yleisörajapinnassa, käsidesien saatavuus, ohjeistus käytöstä, siivous

Digitaaliset palvelut: Tarjotaan lastenkulttuuria koteihin (esim. Yle), rohkaistaan digivaihtoehtojen käyttöön, sähköisen asioinnin varmistaminen (esim. kirjastot)

Skenaario 2: Tartuntatautiuhan tunnistaminen

Resurssit ja budjetointi: Lisätalousarvio kotiin vietäviin lasten palveluihin, lisää rahaa lasten ja nuorten m- palveluihin, rahaa tutkimukseen

Varautuminen: Valmiussuunnitelmien päivitys, suunnitelma vakan turvaamisesta poikkeusoloissa

Varhaiskasvatus ja harrastukset: suositaan ulkoilua, kohotetaan terveysturvallisuutta, työntekijöille henkilökohtaiset suojausvälineet (kasvomaskit), palkankorotus päiväkoteihin, mahdollisuus jäädä kotiin hoitamaan lasta, perheille apua kotiin, jos lapsilla oireita

Matkustaminen: Kehotetaan välttämään matkustamista, korkean tartuntamäärän maista tulevia kehoitetaan välttämään lähikontakteja

Viestintä: Avoin ja nopeasti päivittyvä tiedotus keinoista, selkeät ohjeet, tarvittaessa pakkotoimenpiteet, lapsia ei saa pelotella, kv-tiedonvaihto

Soteala: Hoito- ja hoivapaikkojen lisäys, henkilönsuojainten hankinta ja lääkevarastojen täydennys

Skenaario 3: Laajalle levinnyt tartuntatauti

Oikeasuhteiset velvoitteet: toimenpiteet perustuvat tosiasialliseen terveyden varjelemiseen sisältäen mielenterveyden, muistetaan paikallisuus, kohennetaan riskien ja haittojen mukaan, rajoituksissa mukaan kompensatiot, kokoontumisten rajoittaminen, välimatkan pitäminen, matalan kynnyksen testien tarjoaminen, maskipakko, etätyöt jos mahdollista, vuoro-työ läsnäoloissa, työaikojen joustavoittaminen

Viestintä: selkeä ohjeistus perheille lasten hoidosta, ajantasaisen ja realistisen kuvan välittäminen koko väestölle, suositukset vaihdetaan määräyksiin tarvittaessa, viestitään vakaan ja yrittäjille keinoista aktiivisesti

Resurssit: suuntaaminen terveydenhuoltoon, järjestöjen leikkaukset peruttava avun takaamiseksi, rokotetutkimukseen, vaka-ammattilaisille tukea ja lisäpalkkaa

Varhaiskasvatus: ryhmäkokojen ja luokkien pienentäminen, ei kontakteja ryhmien välillä, henkilökunnan suojaimet, pidetään kiinni oppivelvollisuudesta

Julkiset palvelut: Lisätään tehohoitopaikkoja, kirjastot ja Yle koulujen tueksi, lastenkulttuuria tarjotaan ulkona, tuetaan perheitä, joissa lasta ei voida viedä hoitoon

Skenaario 1: Valmius ja varautuminen tartuntatautiuhkiin

Hygienia: Muistutetaan hyvästä käsihygieniasta

Rokotukset: Muistutetaan rokotuksien mahdollisuudesta, ja rokotteita on helposti tarjolla.

Kotiin jääminen matalalla kynnyksellä: Pyydetään, että yksilöt jäävät herkemmin kotiin, jos he oireilevat.

Joustoa työhön: Mahdollisuus etätööhön tai joustavuutta työnkuvaan. Alihankkijoita käytetään tarpeen mukaan korvaamaan sairastavat työntekijät.

Skenaario 2: Tartuntatautiuhan tunnistaminen

Lapsiystävällinen lähestymistapa: Mietitään miten suojarusteita on tarjolla lapsille. Lisäksi lapsiperheen vanhemmille annetaan joustoa.

Ennaltaehkäisevä viestintä: Kommunikoidaan ennaltaehkäisyä käsihygienian ja muiden toimien avulla.

Terveystarkastukset: Kohdemaasta tuleville yksilöille tehdään terveystarkastuksia Suomeen palaamisen jälkeen.

Tehostettu rokotuspolitiikka: Resursseja rokotteen kehittämiseen kansallisella tasolla.

Skenaario 3: Laajalle levinnyt tartuntatauti

Tapahtumien selkeät rajoitteet tai keskeytys: Tapahtumien toteutus muutetaan pienemmälle yleisölle (prosentuaalinen rajoitus) tai niitä perutaan.

Tapahtumien soveltuvuus: Tapahtumat voidaan mahdollisuuksien mukaan järjestää vaihtoehtoisesti verkossa.

Työturva: Toimialojen toimintaedellytyksen turvaaminen ja työtehtävien muutos mahdollisuuksien mukaan. Varmistetaan, että kenenkään terveys ja turvallisuus eivät vaarannu.

Lasten näkökulma: Hygienia- ja suojaustoimenpiteiden arviointi. Katsotaan myös poikkeusjärjestelyjen arviointi lapsiin.

Ajankohtaiset tiedotukset: Tiedotukset tulevat reaaliajassa ja perustuvat faktoihin. Disinformaation torjuminen edesauttaa vanhempien pelkojen ehkäisyssä.

Skenaario 1: Valmius ja varautuminen tartuntatautiuhkiin

Koulutus: Koulutetaan henkilökunta siivoukseen ja hygieniaan.

Tilat: Tehostetaan siivousta ja pintojen puhdistusta, hyödynnetään tapahtumatiloja rokotuskampanjoissa, maskipakko, lisätään käsidesiä tarjolle, käsihygieniamahdollisuuksien lisääminen

Viestintä ja tiedotus: Tiedotetaan riskiryhmiä rokotteista, rokotuskampanja (sotetoimijat), muistutetaan käsi- ja yksimishygieniasta

Ohjeet ja suositukset: Ohjeistus henkilöstölle käytännöistä (esim. sairauspoissaolot, hygienia, maskit, rokotukset jne.)

Yhteistyö: Sujuva ja kitkaton viranomaisyhteistyö

Skenaario 2: Tartuntatautiuhan tunnistaminen

Tutkimus: Lisää tietoa taudista, riskiryhmistä ja tartunnoista, terveystarkastusten toimeenpano

Viranomaisen ohjaus: Tilannekuvan seuranta, tutkimustietoon perustuva viestintä, matkustustiedotteet

Viestintä ja tiedotus: Tapahtumiin on vielä turvallista tulla, hygieniaohjeista muistuttaminen (työpaikat, vaka, väestö)

Varautuminen: etukäteissuunnittelu tilanteen pahenemista varten, etätyöt, lasten sairaalapaikkojen riittävyys, vakan paikkojen riittäminen; (lentoasemalla: tiedotus, vapaaehtoinen karanteeni, kompensaaion miettiminen); valmiustason nostaminen

Tilat: Tehostetaan siivousta ja hygieniaa edelleen, hengityssuojainten käyttö

Skenaario 3: Laajalle levinnyt tartuntatauti

Viranomaisen ohjaus: Päätöksenteko siirtyy “tartuntatautiyrkille”, jos poikkeusolot vallitsevat (valmiuslaki)

Yhteistyö: Musiikkitapahtumien järjestäjät viestivät toiminnastaan ministeriöihin ja politiikkaan

Poikkeusaikojen toimenpiteet: asiakasmäärien rajoitukset, karanteeni ja eristäminen, hoitotakuun keventäminen (kiireetön hoito), jätevesiseuranta, pikatestit, koronapassi, terveysturvallisuuden varmistaminen myös niillä aloilla, joissa etätyö ei ole mahdollista (sote, pelastusala, poliisi jne.)

Testaus: Testaustoiminnan laajentaminen, testauskriteerit: laaja-alainen testaus / kotitestit

Korvaukset: Elävän musiikin ala selvittää alan mahdollisuuksia korvauksiin

Skenaario 1: Valmius ja varautuminen tartuntatautiuhkiin

Ilmahygienia: Työpaikoilla ilmastointilaitteiden ja ilmanvaihdon tarkastaminen ja pölypuhdistus.

Pienemmällä kynnyksellä kotiin jääminen: Muistutetaan ihmisiä sairastamaan kotona ja annetaan etätömahdollisuuksia.

Tuetaan hygieniaa: Käsidesiä ja kasvomaskeja on helposti tarjolla ja hygieniasta tiedotetaan.

Rokotus: Rokotusta suositellaan ja rokotus on ilmainen ja helposti saatavilla.

Skenaario 2: Tartuntatautiuhan tunnistaminen

Yhteiset, selkeät yhteiskunnalliset pelisäännöt: Suosituksille ja määräyksille yhteiset säädökset joita kaikkien tahojen on helppo seurata.

Ohjeiden ja työkalujen koordinointi: Ohjeet koordinoidaan alueellisesti yhtenäisesti. Yhteistyö sote-toimijoiden, elinkeinoelämän ja varhaiskasvatuksen välillä.

Valmistelu: Hengitys- ja hygieniasuojien suositukset.

Riskiarviointi: Taudin laaja-alainen riskiarvion tekeminen ja suojautumisen ensisijaisuus.

Skenaario 3: Laajalle levinnyt tartuntatauti

Korvaukset: Perustulo takaa toimeentulon muuttumistilanteessa. Työntekijöille ja yrittäjille tehdään korvauksia oikeudenmukaisesti ja kattavasti.

Sotepalveluiden turvaaminen: Yksilöitä ja palveluita tuetaan pandemian aikana. Lapsiperheille tarjotaan tukea lastenhoitoon.

Psykologinen tuki: Psykologisen tuen takaaminen yksilöille muuttumistilanteen takia.

Rajoitusten tekeminen: Selkeiden rajoitusten laatiminen ja suojaus varusteiden saatavuus. Liikkumiskiellot ja kokoontumis rajoitteet.

Yhteistyö: WHO ja EU edesauttavat yhteistyössä ja tuen antamisessa.

Viestintä: Ajankohtainen ja relevantti viestintä kansalaisille.

Toimenpiteiden vaikutukset

Pienryhmät valitsivat jokaisesta skenaariosta yhden toimenpiteen ja arvioivat, millaisia vaikutuksia kyseisellä toimenpiteellä on:

- Elinkeinotoimintaan
- Työntekijöihin
- Asiakkaisiin
- Tartuntatautien ehkäisyyn.

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Työn
muokkaus-
mahdollisuudet
työpaikoilla

Vaikutukset elinkeinotoimintaan

- paikasta riippumattomien palveluiden tarjonta = elinkeinotoiminta ei pysähdy
- työnantajan joustavuus
- varautuminen sairastumisia varten
- mahdollisuus uusille innovaatioille ja positiivista kehitystä

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn

- etätömahdollisuus niille joiden työ ei edellytä työpaikalle menemistä
- tartuntatautilain 48 § epäselvyys heikentää alkuperäistä tarkoitusta tartuntatautien ehkäisevänä keinona, koska osa tartuntataudeista ei leviä

Vaikutukset työntekijöihin

- etätö mahdollistaa työntöön ja työntekijä saa tehdä työtään optimoidusti ja joustavasti
- uusia innovatiivisia ratkaisuja työntekoon ja palveluiden tuottamiseen
- työntekijät osaavat myös vaatia
- tartuntatautilain 48 §: Työnantaja ei voi yksipuolisesti muuttaa työtehtäviä jos se poikkeaisi työ sopimuksesta, jossain tapauksissa voi olla hieman helpompaa
- tartuntatautilain 48 §: Vaatii työnantajan- ja tekijöiden välistä neuvottelua, tasapuolista kohtelua, työtehtävien ja työn sisällön muokkausta ja mahdollisuuksista keskustelua

Vaikutukset asiakkaisiin

- sote-asiakkaan näkökulmasta 48 § ja 55 § henkilöstön työn muokkauksen mahdollisuus tarvittaessa, muokkaa asiakasodotuksia mitä palveluita voi saada digitaalisesti ja mitä ei
- asiakkaan luottamus nousee

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Suunnitellaan
yhdessä
pelisäännöt
yhteisöön

Vaikutukset elinkeinotoimintaan

- tukee toiminnan jatkuvuutta
- sairastaminen vähenee
- kustannukset pysyvät kurissa
- tunnistetaan mikä on mahdollista ja mikä ei alussa
- työnantajan velvollisuus arvioida riskit
- mahdollistaa varautumisen yksinyrittäjille: verkostot ja suunnitelmat

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn

- motivoi ja sitouttaa
- pehmeä keino
- työterveyshuollon osaaminen hyödynnettävä

Vaikutukset työntekijöihin

- mahdollisuus vaikuttaa omaan terveyteen
- henkilöstön kuuleminen ja yhteistoiminta
- pelko tartuttaa muita

Vaikutukset asiakkaisiin

- luottamus lisääntyy
- asiakkaiden turvallisempi asioida
- peruutusehdot joustavat ja selkeät

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Oikea-aikainen
viestintä

Vaikutukset elinkeinotoimintaan

- median vaikutus: täsmällisen viestinnän vaikutus merkittävä

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn

- tautia voi hillitä jos ihmiset toimivat annettujen ohjeiden mukaisesti
- luottamuksen luominen
- viestintä-yhteisö
- yhteiskunta rakenteen huomioiminen
- poliittinen ohjaus
- median positiivinen ja negatiivinen vaikutus viestistä riippuen

Vaikutukset työntekijöihin

- epävarmuuden ja pelkojen lieventyminen

Vaikutukset asiakkaisiin

- sivustahuutelijat
- epävarmuuden ja pelkojen lieventyminen

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Korostetaan
ettei saa tulla
sairaana
ihmisten ilmoille

Vaikutukset elinkeinotoimintaan

- vähentää tartuntoja muihin työntekijöihin kun kannustetaan työntekijöitä sairastamaan kotona
- sairastavuuden vähennys hellittää työvoimapulaa ja nopeuttaa taudeista selviämistä
- kaikki B2C-yritykset menettävät tuloja, asiakkaat vähenee jossain määrin ylipäätään
- monille toimijoille haitallista - digille yleensä hyödyksi
- vähentää tuottavuutta

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn

- tautien leviäminen hidastuu ja tauteja ehkäistään tehokkaasti

Vaikutukset työntekijöihin

- usein haitallisempaa pienituloisille
- mahdollisuus sairastaa kotona tai tehdä etätöitä
- lisää työtovereiden työtaakkaa
- vähentää työntekijöiden tartuntoja
- koeajalla olevat, harjoittelijat, itsensätyöllistäjät menettävät työnsä
- stressi siitä että työt ei mene, pää hajoaa kotona

Vaikutukset asiakkaisiin

- luottamus murenee kun ihmiset välttelee toisiaan ja kohtaamisen puute on rankkaa
- vähentää tartuntoja asiakkaisiin
- voi jättää asiakkaat ilman palvelua

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Selkeä ja
yksiselitteinen
tiedotus

Vaikutukset elinkeinotoimintaan

- osataan suunnitella toimintaa
- sopiminen on mahdollista

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn

- ei ylireagointia
- kv-tiedon hyödyntäminen

Vaikutukset työntekijöihin

- luottamus lisääntyy ja turhat pelot vähenevät

Vaikutukset asiakkaisiin

- varautuminen on mahdollista
- luottamus lisääntyy ja turhat pelot vähenevät
- yksilö tunnistaa riskin ja valitsee toiminnan

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Selvitetään,
miten lapsia
voidaan
parhaiten
suojella

Vaikutukset elinkeinotoimintaan

- lasten vanhemmat pääsevät töihin
- aiheuttaa taloudellisia menetyksiä
- median osattava palvelu lasten tiedontarvetta ja opitaan räätälöimään palveluita nykylapsille
- yhteiskunta ei pysähdy

Vaikutukset tartuntatautiin ehkäisyyn

- lapset välttävät taudin ja pysyvät hengissä
- tietoon perustuva arviointi mahdollistuu (onko parempi olla kotona vai päiväkodissa?)

Vaikutukset työntekijöihin

- kuka hoitaa terveet lapset (päiväkodeissa, kouluissa)?
- tarvitaan palveluita kotiin
- työntekijät saattavat menettää tuloja
- vanhemmat voivat tehdä työtään
- lasten kanssa työskentelevät pysyvät terveinä

Vaikutukset asiakkaisiin

- lapset ja lasten vanhemmat pysyvät järjissään
- lapset saavat kasvaa ja kehittyä ja saavat ruokaa
- lasten oikeudet (koulutus ja harrastukset) toteutuvat
- vanhempia ohjeistetaan tilanteen vaarallisuudesta
- asiakkaat menettävät palveluita
- turvakodit ovat avainasemassa
- kuka hoitaa sairaita lapsia (vanhemmat, isovanhemmat vai ammattilaiset)?

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Yhteistyö-
rakenteiden
perustaminen

Vaikutukset elinkeinotoimintaan

- mahdollisuus ennakointiin ja prosessien selkeyttäminen
- vaikutusmahdollisuudet päätöksiin
- uusia liiketoimintamahdollisuuksia

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn

- koordinoitumpi toiminta leviämisen ehkäisyssä mahdollistuu
- toimenpiteet ovat yhdenmukaisia ja vastuut jakautuvat selkeästi
- joukkoistetaan ratkaisujen löytäminen
- vähentää juristeriaa toimenpiteiden valinnassa

Vaikutukset työntekijöihin

- jouheva tiedonkulku, laventaa edunvalvonnallista painetta
- toimivaltakysymysten selkiytyminen ja henkilöstön sitouttaminen eri toimenpiteisiin
- nimettyjen työntekijöiden tai viranhaltijoiden osallistuminen vuoropuheluun (ja heille varahenkilöt)
- selkeyttä milloin on kyse velvoittavasta lainsäädännöstä ja milloin suosituksesta
- työläinsäädännön reunaehtojen huomioiminen toimenpiteitä tehtäessä (mitä on yleislaki ja erityislaki kussakin tilanteessa?)
- edustuksellisuuden parantuminen

Vaikutukset asiakkaisiin

- lapsivaikutusten arviointi tehostuu
- uusia palveluita ja tuotteita, asiakkaat saavat olosuhteisiin nähden halutut palvelut
- viestinnän yhdenmukaisuus ja tehostuminen

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Keskustelut
viranomaisten ja
eri toimijoiden
välillä ja
yhteinen
varautuminen

Vaikutukset elinkeinotoimintaan

- antaa työkaluja varautumiseen
- tilannevalmius ja reagointikyky on olemassa
- toimenpiteet ja viestintä ovat oikeasuhtaisia
- voi herättää

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn

- läpinäkyvyys
- seurantatiedon kerääminen
- viranomaisen saa ja antaa tärkeää tietoa, jotta osataan varautua

Vaikutukset työntekijöihin

- antaa työkaluja varautumiseen

Vaikutukset asiakkaisiin

- voi lisätä pelkoa ja huolta
- lisää luottamusta (liittyy kaikkeen)

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Ryhmäkokojen
pienentäminen
ja tungosten
välttäminen

Vaikutukset elinkeinotoimintaan

- asiakasmäärien rajoittaminen haittaa elinkeinotoimintaa (vähemmän asiakkaita = vähemmän tuloja)
- toiminta muuttuu kannattamattomaksi monilla aloilla
- ruokahuollon järjestäminen
- rajoitusten soveltamiskynnyksen joustovara

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn

- mahdollisuus, että taudin leviäminen hidastuu

Vaikutukset työntekijöihin

- asiakasmäärien rajoittaminen heikentää työllisyyttä
- ryhmäkokojen pieneneminen ja työn rauhoittuminen lisäävät varhaiskasvatusalan vetovoimaa
- suuri työvoiman tarve päiväkodeissa, kouluissa, sote-alalla ja muilla aloilla
- kunnan tiloja hyödynnetään tehokkaammin
- käsihygienian harjoittaminen
- työstä tulee sitovampaa jos työaikoja porrastetaan ilta- ja aamuvuoroihin

Vaikutukset asiakkaisiin:

- pienryhmissä lapset oppivat paremmin
- lapset tuodaan päiväkotiin sen sijaan että he jäisivät kotiin
- lapset saavat lämpimän aterian päiväkodissa
- kulttuuriin kohdistuvat rajoitukset heikentävät henkistä hyvinvointia
- vanhempien työajan ja lasten hoidossaoloajan yhteensovittaminen
- asiakkaat voivat asioida ilman ruuhkaa
- yhteisöllisyys kärsii

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Selkeä
disinformaation
torjunta

Vaikutukset elinkeinotoimintaan:

- suunnitelmallisuus paranee
- vapauttaa viranomaisten ja työnantajien resursseja välttämättömiin tehtäviin

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn:

- muiden toimenpiteiden implementaatio helpottuu
- taudin torjunta on dynaamista ja virtaviivaista
- henkinen resilienssi pysyy vahvempuna
- tilannekuva pysyy yhtenäisempänä

Vaikutukset työntekijöihin:

- tarve keskinäiselle keskustelulle kasvaa
- sekä työnantajille että työntekijöillä on yhteinen käsitys siitä mikä tilanne on, mitä toimenpiteitä tarvitaan ja mitä se kullakin vaatii
- luottamus tulevaisuuteen säilyisi vahvempuna
- kaoottisuus vähenisi ja työkyky ei heikkenisi

Vaikutukset asiakkaisiin:

- todellisuus: käsitysten eriytymisen ehkäisy
- luottamuksen vahvistaminen
- viestinnällinen avoimuus
- sananvapaus: rajoitukset ja niihin liittyvä julkinen keskustelu

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Palvelutoiminnan
järjestely
uudelleen

Vaikutukset elinkeinotoimintaan:

- yhteiskunta pysyy auki
- digitaalinen palveluloikka (digipalvelut kehittyvät nopeasti)
- selkeät rajoitukset – selkeät korvaukset

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn:

- yhteiskunta pysyy auki
- tartuntoja torjutaan (esim. pleksit, ryhmäkokojen pienentäminen, iltapäiväkerhot, ilmanvaihdon tehostaminen)

Vaikutukset työntekijöihin:

- yhteiskunta pysyy auki
- työturvallisuus kohenee
- tarvitaan enemmän työntekijäresursseja

Vaikutukset asiakkaisiin:

- yhteiskunta pysyy auki
- luottamus turvataan (esim. pleksit, ilmanvaihdon tehostaminen) ja pelko vähenee
- asiakasmäärät vähenevät
- asiakasryhmät muuttuvat
- digitaalinen palveluloikka (digipalvelut kehittyvät nopeasti)
- hyvinvointi ja mielenterveys eivät heikkene

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Henkilöstö-
intensiivisten
toimialojen
toiminta-
edellytysten
turvaaminen

Vaikutukset elinkeinotoimintaan:

- toiminta pysyy käynnissä
- avainhenkilöriskin pienentäminen työvuorosuunnittelulla
- muiden toimialojen “kateellisuus”
- vähentää huolta yritysten selviämisestä

Vaikutukset tartuntatautiin ehkäisyyn:

- vaatii panostusta tehokkaiden torjuntakeinojen käyttöönottoon (esim. työpaikat, päiväkodit)
- tukee resilienssiä pitkittyvässä tilanteessa ja pitää yllä uskoa tulevaan ja rajoitustoimiin

Vaikutukset työntekijöihin:

- työntekijät saavat tehdä työtänsä
- työnantajan tarjoamat välineet ja mahdollisuudet
- mahdollistetaan poikkeaminen työ sopimuksella sovitusta työtehtävistä, työaikalain ja vuosilomalain määräyksistä, virka- ja työehtosopimusten määräyksistä
- mahdollistaa riittävän työvoiman saatavuuden, työntekijät joutuvat hyväksymään nopeinkin muutokset ja olemaan joustavia
- epäpätevien henkilöiden käytön mahdollistaminen tai laajentaminen,
- vähentää huolta työntekijöiden toimeentulosta
- ei-välttämättömien kohtaamisten välttäminen

Vaikutukset asiakkaisiin:

- tasalaatuisuus heikkenee palveluissa
- rajoitustoimenpiteiden negatiiviset hyvinvointivaikutukset vähenevät
- palveluiden saatavuuden turvaaminen
- rakennetaan luottamusta järjestelmän kantokykyyn
- vaikutusten minimointi asiakkaille
- ehkäistään hamstrausta

**Tarkasteluun
valittu
toimenpide:**

Ei tehdä mitään

Vaikutukset elinkeinotoimintaan:

- matkailu ja kulutus vähenee, kohdistuu tiettyihin asioihin
- työvoimapula
- ala- ja työpaikkakohtaisia ratkaisuja
- etätö lisääntyy - negatiivisia vaikutuksia matkailu- ja ravintola-alalle
- resurssihaasteet, vain osa yrityksistä menestyy
- osa elinkeinotoiminnasta menettää asiakkaita/asiakkaansa
- konkurssit ja toiminnan lopetukset
- mellakoita

Vaikutukset tartuntatautien ehkäisyyn:

- sairastaminen lisääntyy ja sairaalat ylikuormittuvat, kiireellinen hoito vaarassa
- eriarvoistuminen
- väestö: kehitys vääristyy, lapsia kuolee ja niitä ei hankita
- huoltovarmuus heikkenee ja ennakoimattomuus

Vaikutukset työntekijöihin:

- psykologinen turvattomuuden tunne lisääntyy
- polarisaatio lisääntyy
- terveys heikkenee
- lomautuksia/irtisanomisia jos myynti/palveluiden käyttö vähenee
- ihmisiä sairastuu tai kuolee

Vaikutukset asiakkaisiin:

- ei saa palveluja tai ei käytä tiettyjä palveluita
- yhteiskunnan rauha rakoilee
- asiakkaat katoavat kokonaan
- yksityisautoilu lisääntyy ja julkinen liikenne vähenee

Yhteenvedo keskusteluista

Pienryhmät esittelivät lopuksi omat tuotoksensa, ja niistä käytiin yhteinen keskustelu. Keskustelun keskeisimmät havainnot on dokumentoitu seuraaville sivuille.

Lainsäädäntöä tulisi katsoa kokonaisuutena

Tartuntatautilakia uudistettaessa olisi hyvä tarkastella myös muita aiheeseen liittyviä lakeja. Osallistujat toivat esille esimerkiksi työsopimuslain, hankintalainsäädännön ja YT-lain. Myös sosiaaliturvaan ja työ- ja virkaehtosopimukseen liittyvät asiat tulee ottaa huomioon. Lakeja tulisi tarkastella tasapainoisesti sosiaalisista, taloudellisista, virologisista ja juridisista näkökulmista.

Kokonaisvaltaiseen varautumiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota

Varautumisessa viranomaisten tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä toistensa ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Vain tiiviillä yhteistyöllä eri tahot voivat ymmärtää hallinnonalojen ja elinkeinoelämän sektorien luonnetta ja tarpeita käytännön tasolla. Varautumiseen tulisi kehittää rakenteet, ja näiden rakenteiden tulisi olla läpinäkyviä.

Lainsäädännön tulisi olla toimialaneutraali

Lainsäädännössä määriteltyjen toimenpiteiden tulee perustua tietoon aidoista riskeistä, ja sen pitäisi olla toimialaneutraali. Lainsäädännön tavoitteena tulisi olla ihmisten kokonaisvaltaisen turvallisuuden ja terveyden suojelemisen lisäksi se, että yhteiskunta pysyy auki.

Viestinnällä rakennetaan luottamusta

Kaikissa pienryhmissä keskusteltiin siitä, kuinka merkittävä rooli viestinnällä on kaikissa tartuntatautien leviämisen skenaarioissa. Osallistujat painottivat, että viranomaisviestinnän tulisi olla reaaliaikaista, oikeasuhtaista, selkeää ja realistista. Kaiken viestinnän tulisi aina perustua tietoon, ja siinä pitäisi pyrkiä oikeasuhtaisuuteen – normaalitilanteissa ei tulisi lietsoa pelkoa. Eri viranomaisten tulisi yhtenäistää viestintäänsä ja selkiyttää rooleja eritoten vakavammassa tilanteissa.

Tartuntatautien leviäminen ja alueellisuus

Osallistujat toivat esille korona-ajan kokemuksiin siitä, kuinka tauti tuli erilaisena eri alueille, mutta alueille annettiin silti samoja ohjeita ja rajoituksia. Tämä hankaloitti elinkeinotoimijoita, sillä luoviminen eri ohjeiden kanssa oli vaikeaa ja rajoitusten oikeasuhtaisuus epäilytti. Tulevaisuudessa tulisi pyrkiä siihen, että vastaavissa tilanteissa ollaan mahdollisimman yhdenvertaisia ja yhtenäisiä.

Rajoitukseen ja toimenpiteisiin liittyy myös keskustelu arvoista

Pohdimme sekä pienryhmissä että yhteisissä keskusteluissa, millaisia vaikutuksia tartuntataudeilla ja niiden ehkäisyllä on yhteiskuntaan, yhteisöihin ja yksilöihin. Tartuntatautilainsäädännön tulisi estää sekä ihmisille että yhteiskunnalle tulevia haittoja. Elinkeinotoiminnan ylläpitäminen on tärkeää ja sillä osaltaan minimoidaan sekä yhteiskuntaan että yksilöihin kohdistuvia haittavaikutuksia. Useimmilla rajoituksilla ja toimenpiteillä nähtiin olevan sekä negatiivisia että positiivisia vaikutuksia – joskus vaikutusta ei voida edes yksiselitteisesti määrittää positiiviseksi, neutraaliksi tai negatiiviseksi. Osallistujat nostivat esiin, että aihe on monimutkainen, ja siitä pitäisi käydä laajempaa yhteiskunnallista keskustelua.

Vaatimusten tulisi olla oikeasuhtaisia

Osallistujat ehdottivat, että elinkeinoelämälle asetettavia vaatimuksia tulisi kategorisoida. Näin riskejä voitaisiin arvioida ja vaatimuksia ymmärtää ja soveltaa oikein.

Lainsäädäntöä tulisi kehittää pitkällä tähtäimellä

Osallistujat ottivat esille, että yhteiskuntamme näyttää todennäköisesti hyvin erilaiselta 50 vuoden kuluttua. Lainsäädäntöä tulisi uudistaa tulevaisuus huomioiden. Lisäksi osallistujat mainitsivat, että on tärkeää arvioida, miten tuleva lainsäädäntö toimii käytännössä. Erityisesti poikkeustilanteissa koko yhteiskunnan täytyy pystyä mukautumaan ja muuttamaan lähestymistapojaan. Pandemian vaikutukset ovat laajoja (elinkeinotoiminnasta ja työvoimapolitiittisista seikoista aina mielenterveyteen ja oppimiseen). Nämä vaikutukset heijastuvat eri tavoin yhteiskunnan tulevaisuuteen.

Kiitos kaikille työpajaan osallistuneille!

Lisätietoja hankkeesta:

Mirka-Tuulia Kuoksa, STM (etunimi.sukunimi@gov.fi)

Työpajojen fasilitointi ja yhteenveto:

Tuire Suihkonen, Nicole Kajander ja Jaana Kalliomäki-Adan,
HAUS kehittämiskeskus Oy (etunimi.sukunimi@haus.fi)

